

Sygn. akt I KK 310/22

POSTANOWIENIE

Dnia 22 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejcki

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 22 września 2022 r.,
sprawy **A. T.**,
skazanego z art. 207 § 1 k.k.,
z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
z dnia 25 lutego 2022 r., sygn. akt VII Ka 1317/21,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Zielonej Górze
z dnia 20 lipca 2021 r., sygn. akt II K 821/20,

p o s t a n o w i ł :

1. **oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną w zakresie zarzutu pierwszego;**
2. **pozostawić bez rozpoznania kasację w pozostałym zakresie;**
3. **obciążyć skazanego A. T. kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 20 lipca 2021 r., sygn. akt II K 821/20 uznał A. T. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. i za to skazał go na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności, zobowiązując do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie. Ponadto orzekł zakaz bezpośredniego kontaktowania się z

pokrzywdzoną oraz zakaz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 20 metrów za wyjątkiem czynności związanych z czynnościami organów sądowych, administracji państwowej i samorządowej na okres 5 lat. Ponadto Sąd zasądził na rzecz pokrzywdzonej kwotę 5.000 zł tytułem częściowego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Orzeczenie zawierało także rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego i kosztów sądowych.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł obrońca A. T., zaskarżając go w całości, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych, który mógł mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia oraz rażąc niewspółmierność orzeczonej kary. Jednocześnie wniósł o uniewinnienie ww. od popełnienia zarzucanego mu czynu, względnie nieorzekanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub orzeczenie jej w niższym wymiarze oraz nieorzekanie zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną i zbliżania się do niej.

Po rozpoznaniu tak skonstruowanej apelacji, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 25 lutego 2022 r., sygn. akt VII Ka 1317/21, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok oraz rozstrzygnął w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego i kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze.

Kasację od powyższego wyroku złożył obrońca skazanego na jego korzyść, który podniósł następujące zarzuty:

1. uchybienie wskazane w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., polegające na całkowitym pominięciu przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze faktu, iż Sąd Rejonowy w Zielonej Górze w dniu 23 lutego 2021 r. otworzył przewód sądowy i przesłuchał oskarżonego A. T. bez obecności obrońcy pomimo tego, że zachodziła uzasadniona wątpliwość co do prowadzenia przez niego obrony w sposób samodzielny i rozsądny oraz pomimo złożenia przez oskarżonego wniosku o przyznanie obrońcy z urzędu, najpierw w dniu 27 grudnia 2020 r., który został pozostawiony bez rozpoznania, bez uprzedniego wezwania do jego uzupełnienia poprzez złożenie oświadczenia o sytuacji materialnej, finansowej i uzyskiwanych dochodach, a następnie na rozprawie w dniu 23 lutego 2021 r., na której Sąd I instancji uznał wniosek za złożony po terminie, wydał postanowienie o odmowie przyznania obrońcy z urzędu, a rozprawę przerwał i dopiero na

skutek uwzględnienia zażalenia oskarżonego w dniu 18 marca 2021 r. wyznaczono mu obrońcę z urzędu, podczas gdy Sąd II instancji, zgodnie z nakazem wynikającym z przepisu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., winien był uchylić orzeczenie Sądu I instancji, dotknięte uchybieniem polegającym na braku konwalidacji czynności przeprowadzonych na rozprawie w dniu 23 lutego 2021 r.;

2. rażącą obrazę przepisów postępowania, mającą istotny wpływ na treść zaskarżanego orzeczenia, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., polegającą na braku przeprowadzenia prawidłowo kontroli odwoławczej w przedmiocie ustaleń przyjętych za wiarygodne dowodów przed Sądem I instancji, i dowolne a nie swobodne przyjęcie, że doszło do wszechstronnej, wyczerpującej oraz wnikliwej i rzetelnej analizy dowodów, podczas gdy przywiązanie większej wagi dowodowej przez Sąd I instancji jedynie zeznaniom pokrzywdzonej M. K., jak i jej córki A. K. oraz świadka wnioskowanego przez pokrzywdzoną, tj. W.Z., doprowadziło do pominięcia i zlekceważenia wyjaśnień samego oskarżonego i przedstawionych przez niego dowodów, z których jednoznacznie wynikało, że to pokrzywdzona wraz z córką stosowała od wielu lat przemoc ekonomiczną wobec oskarżonego i że to one działały na szkodę oskarżonego, wykorzystując posiadane przez niego środki finansowe jedynie na własne indywidualne potrzeby bez liczenia się z potrzebami życia wspólnego dla obopólnego dobra partnerów, a w szczególności przeznaczając majątek oskarżonego przede wszystkim na remont należącej do pokrzywdzonej nieruchomości położonej w Z. przy ul. [...] i utrzymanie córki pokrzywdzonej w czasie jej zagranicznych studiów, czyli w okresie objętym zarzutami, tj. w okresie od dnia 15 listopada 2018 r. do dnia 24 sierpnia 2020 r., jednocześnie czyniły one szereg działań zmierzających do tego by doprowadzić do wyprowadzenia się oskarżonego z mieszkania pokrzywdzonej, nadto zeznania świadka W. Z. opierały się w głównej mierze na informacjach przekazanych jej przez samą pokrzywdzoną, wobec czego nie sposób ocenić ich jako obiektywnych i bezstronnych;

3. rażącą obrazę przepisów postępowania, mającą istotny wpływ na treść zaskarżanego orzeczenia, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k., polegającą na braku rzetelnego i pełnego ustosunkowania się przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze do zarzutów apelacji oskarżonego oraz jedynie powierzchownym powtórzeniu ustaleń, ocen i poglądów, zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji, w tym w braku zwrócenia przez ten Sąd uwagi na to, że gro materiału dowodowego, w szczególności niebieska karta została zainicjowana dopiero w toku wszczętego postępowania karnego (*vide* k. 78-89 akt), a nadto braku zwrócenia uwagi na to, że Sąd I instancji nie dokonał sprawdzenia wiarygodności nagrania oraz stenopisu przedstawionego przez pokrzywdzoną (k. 8-26 akt), co w konsekwencji doprowadziło do błędnego orzeczenia, podczas gdy Sąd II instancji winien przedstawić swój tok rozumowania, w oparciu o indywidualny charakter danej sprawy i w sposób konkretny, a nie teoretyczny i hipotetyczny, wykazać, dlaczego podniesione w apelacji zarzuty i argumenty wysunięte na ich poparcie zasługują bądź nie zasługują na uwzględnienie.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji oraz uniewinnienie A. T., względnie uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a także nieobciążanie skazanego kosztami postępowania kasacyjnego.

Zastępca Prokuratora Rejonowego w Zielonej Górze wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez obrońcę skazanego okazała się częściowo niedopuszczalna z mocy prawa, a częściowo bezzasadna w stopniu oczywistym. Z uwagi na fakt, iż pozostawienie tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia bez rozpoznania skutkuje koniecznością sporządzenia uzasadnienia postanowienia z urzędu, Sąd Najwyższy zdecydował się na uwzględnienie w nim również motywów oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 535 § 1 k.p.k. ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może być wniesiony wyłącznie z powodu

uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeśli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Zasadą przy tym jest, że strona postępowania może wnieść kasację na korzyść wyłącznie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (art. 523 § 2 k.p.k.). Celem tego uregulowania jest ograniczenie wpływu do Sądu Najwyższego spraw, które nie są na tyle poważne, aby uruchamiać w ich przypadku kontrolę o charakterze nadzwyczajnym. Ustawodawca przewidział jednak, że ograniczenie to nie będzie dotyczyło sytuacji, gdy strona postępowania kasację opiera na tzw. bezwzględnej przyczynie odwoławczej wskazanej w art. 439 k.p.k. (art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.). Ranga tego rodzaju uchybień o fundamentalnym znaczeniu powoduje bowiem, że wyrok taki nie może się ostać niezależnie od tego jaka kara została orzeczona. Tak więc stwierdzenie zaistnienia przesłanki wskazanej w art. 439 k.p.k. skutkuje koniecznością uchylenia zaskarżonego orzeczenia, bez badania czy uchybienie takie miało wpływ na jego treść. Z uwagi na fakt, iż w niniejszej sprawie A. T. został skazany na karę ograniczenia wolności, należało w pierwszej kolejności ocenić kasację pod kątem jej dopuszczalności.

Obrońca skazanego podniósł trzy zarzuty pod adresem wyroku Sądu *ad quem*. Pierwszy z nich dotyczy zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., a drugi i trzeci innego rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, związanego z nienależytą kontrolą odwoławczą. Stąd też dwa ostatnie zarzuty są niedopuszczalne z mocy prawa i nie mogą być skutecznie podnoszone z uwagi na wskazany zakaz wynikający z art. 523 § 2 k.p.k. W tym zakresie nie będzie miał bowiem zastosowania przepis art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k., co zdaje się sugerować Skarżący. **Wyjątek przewidziany w art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. pozwala stronie oprzeć kasację wyłącznie na jednym z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. Oznacza to, że w przypadku skazania na karę innego rodzaju niż bezwzględnego pozbawienia wolności niedopuszczalne jest podnoszenie jakichkolwiek innych naruszeń prawa i to nawet, jeśli były one rażące i miały istotny wpływ na treść orzeczenia. Przepis art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. ogranicza bowiem podstawy kasacyjne wyłącznie do tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych. Innymi słowy, wniesienie**

kasacji w takim układzie procesowym z powodu uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., nie uprawnia do dodatkowego podnoszenia, niejako „przy okazji”, innego rodzaju uchybień. Stąd też kasacja okazała się niedopuszczalna z mocy prawa w odniesieniu do zarzutów nr 2 i 3, co zgodnie z art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. i art. 523 § 2 k.p.k. w zw. z art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. *a contrario* skutkowało pozostawieniem jej bez rozpoznania w tym zakresie.

Przechodząc natomiast do omówienia zarzutu nr 1 stwierdzić należy, iż w świetle wyrażonych wyżej poglądów, jest on dopuszczalny w realiach niniejszej sprawy, albowiem mimo skazania A. T. na karę ograniczenia wolności dotyczy bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Ocena tego zarzutu jako poprawnego formalnie implikowała przyjęcie kasacji w tej części do rozpoznania. Niemniej jednak zarzut ten okazał się niezasadny i to w stopniu oczywistym.

Bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. ma miejsce m.in. wówczas, gdy sąd rozpoznający sprawę zignorował powinność wyznaczenia obrońcy w sytuacji określonej w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., w konsekwencji czego oskarżony przez pewien czas trwania postępowania sądowego nie miał zapewnionej obrony. Uchybienie to nie ulega konwalidacji, nawet wskutek pojawienia się obrońcy w późniejszej fazie procesu i stwierdzenia przez biegłych psychiatrów, że poczytalność oskarżonego w chwili popełnienia zarzucanego czynu, a także w chwili procedowania nie budziła wątpliwości (postanowienie SN z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 25/05, LEX nr 152529). Obrona obligatoryjna, o której traktuje przepis wyrażony w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. zachodzi wówczas, gdy wątpliwość co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego będzie uzasadniona. Tym samym nie każda wątpliwość będzie inicjowała instytucję obrony obligatoryjnej, a jedynie taka, która znajduje oparcie w konkretnie ustalonych w sprawie okolicznościach natury faktycznej (por. postanowienie SN z dnia 25 września 2014 r., III KK 229/14, LEX nr 1521318 oraz postanowienie SN z dnia 19 listopada 2020 r., V KK 187/20, LEX nr 3083322). Decydujące znaczenie w tym zakresie będzie więc mieć ocena organu procesowego, a nie subiektywna ocena stron czy obrońcy (zob. postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2021 r., V KK 9/21, LEX nr 3241547).

Kasator podnosi, że A. T. nie miał obrońcy na rozprawie przed Sądem *a quo* w dniu 23 lutego 2021 r., pomimo istnienia uzasadnionej wątpliwości co do prowadzenia przez niego obrony w sposób samodzielny i rozsądny, a także nie bacząc na wcześniej złożony wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu. Istotnie, A. T. już w piśmie procesowym z dnia 27 grudnia 2020 r. wystąpił o przyznanie mu obrońcy z urzędu, którego Sąd I instancji w ogóle nie rozpoznał. Wniosek ten ponowił podczas rozprawy w dniu 23 lutego 2021 r., motywując go ówczesną sytuacją finansową. Sąd I instancji, w toku ww. rozprawy wydał postanowienie na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. *a contrario*, którym nie uwzględnił wniosku oskarżonego o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu, albowiem nie wykazał on, że nie jest w stanie bez uszczerbku koniecznego dla utrzymania siebie ponieść kosztów obrony z wyboru (k. 141). Wskutek wniesionego zażalenia, Sąd Rejonowy w Zielonej Górze w dniu 12 marca 2021 r. uchylił zaskarżone postanowienie, a następnie wyznaczył A. T. obrońcę z urzędu w osobie adw. A. C., która uczestniczyła w dalszym toku postępowania przed Sądem pierwszej, jak i drugiej instancji (k.156-158). W uzasadnieniu rzeczzonego postanowienia z dnia 12 marca 2021 r. wskazano, że treść kierowanej do Sądu *a quo* przez A. T. korespondencji oraz dokumentacja przedłożona przez pokrzywdzoną na etapie postępowania przygotowawczego mogą wskazywać na wątpliwości co do stanu psychicznego oskarżonego. Skarżący zapewne z powyższego faktu wywodzi, iż zachodziła uzasadniona wątpliwość co do prowadzenia przez oskarżonego obrony w sposób samodzielny i rozsądny, niemniej zarzut jest gołosłowny, bowiem Autor kasacji w żaden sposób nie uzasadnia ani nie wykazuje o jakie wątpliwości chodziło (*nota bene* pomijając zupełnie odniesienie się do okoliczności zdrowia psychicznego skazanego) oraz kiedy one miały wystąpić, mylnie łącząc instytucję obrony obligatoryjnej z nieuwzględnieniem wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu w oparciu o tzw. prawo ubogiego. Należy jednak podkreślić, że Sąd *a quo* nie był związany sugestią Sądu Rejonowego w Zielonej Górze zawartą we wskazanym postanowieniu incydentalnym z dnia 12 marca 2021 r. co do powołania biegłych psychiatrów. Jak zostało wcześniej podkreślone, zajęcie wątpliwości w przedmiocie tego, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny uzależniony jest od

powzięcia przez organ postępowania tylko takich wątpliwości, które mają charakter uzasadniony, a więc mających oparcie w konkretnie ustalonych w sprawie okolicznościach. Tymczasem w realiach niniejszej sprawy nie zachodziły podstawy do obrony obligatoryjnej skazanego. Po pierwsze, w toku postępowania nie ustalono, aby ww. leczył się psychiatrycznie lub odwykowo. Tego rodzaju problemów nie zgłaszał ani w toku postępowania przygotowawczego, ani na etapie postępowania jurysdykcyjnego, co potwierdzają protokoły z czynności z jego udziałem. Po drugie, analiza akt sprawy w żadnym ich miejscu nie wskazała, aby wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego podnosił ówczesny obrońca skazanego adw. A. C.. Obrońca z racji łączącego go z oskarżonym stosunku w pewnym sensie z nim współpracuje i to on ma często możliwość dostrzeżenia ewentualnych przejawów dysfunkcji zdrowia psychicznego oskarżonego, które byłby zobowiązany zgłosić działając w interesie klienta. Po trzecie wreszcie, także obecny obrońca na etapie postępowania kasacyjnego nie przedstawia żadnych dowodów, które pozwalałyby uzasadnić tezę o wpływie stanu zdrowia psychicznego A. T. na możliwość prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny. Reasumując, w świetle wskazanych okoliczności, sama treść kierowanej przez skazanego do Sądu korespondencji oraz dokumentacja przedłożona przez pokrzywdzoną na etapie postępowania przygotowawczego nie uzasadniały konieczności powołania biegłych psychiatrów, a zatem sposób procedowania Sądów obu instancji był prawidłowy i nie zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej, co czyniło zarzut obrazy art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. oczywiście bezzasadnym. W zakresie zarzutu 1 kasacja podlegała więc oddaleniu zgodnie z art. 535 § 3 k.p.k.

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 k.p.k., obciążając nimi skarżącego A. T.. Wniosek o zwolnienie skazanego od ich ponoszenia nie został w żaden sposób uzasadniony, a skazany ustanowił obrońcę z wyboru i uiścił opłatę od kasacji.

[as]

